

THE CURRICULA OF WRITING IN TODAY'S SCHOOLS (AND THE INFLUENCE OF THE INTERNET)

Sînziana Elena Sterghiu

Lecturer, PhD, Valahia University of Târgoviște

Abstract: The didactics of writing has given birth to a heritage of knowledge, techniques and strategies that need to constantly adapt to the purposes of the school curricula. The practice of writing is a transversal one (it aims all disciplines), it presupposes a multitude of means of composition, it becomes interpretative by involving "text writing starting from the text". All these dimensions cultivated in school enter in relationship with the model of electronic writing (internet type), it bears or stands to the influences; they can be detected, therefore, as requirements, not only in the school life, but, mostly, in the daily and professional one.

Keywords: flexibility, (multi)media, intertextuality

Didactica scrierii este seculară și a dezvoltat un patrimoniu de cunoștințe și strategii încă din antichitate, din timpul în care a fost adoptat alfabetul. Astăzi poate, ar fi util să ne întoarcem la acel patrimoniu de cunoștințe de bază, având îndrăzneala de a reapeza scriitura ca *subspecie rhetoricae*. Mai ales pentru că obiectivele actuale ale scrierii sunt aceleași care se profilau din antichitate. Astăzi învățăm să scriem nu numai pentru a ne facilita promovarea în societate (examene, concursuri de promovare într-un post de muncă, ascensiunea într-o funcție publică etc.), ci și pentru a cultiva conștient și convingător un mod, ori un model de comunicare într-o lume globalizată care ar trebui să ne permită să transmitem sau să păstrăm, cel puțin trei dimensiuni/ libertăți esențiale ale umanității: libertatea de a gândi cu mintea mea și de a transmite rezultatul, ipotezele, argumentele ce decurg din propria-mi gândire (acesta este aspectul cel mai important care ar trebui să confere conținut didacticii și practicii scriiturii); libertatea de a participa la proiectele și la discursul social, politic, public, în general; libertatea de a evalua rezultatele opțiunilor proprii.

Distincția între scriitura ca produs și scriitura ca proces, operată încă de la început, în școala de retorică a antichității, pune ordine în bogăția de propuneri de texte, acordând prioritate scriiturii ca proces. În acest sens, abilitatea de a scrie se obține prin activități practice și simulative de diferite texte, recurgând, fie la exerciții după model, imitative, fie la exerciții pe diferite formate, cu finalitate și adresabilitate dinainte stabilite. Pentru a ne face o idee asupra corpusului de exerciții prevăzute de retorica clasică, iată o listă scurtă, organizată tematic:

- *in verbis singulis* – scurte compuneri de exploatare a unui cuvânt sau a familiei lexicale a unui cuvânt-bază;
- traducere – (în special din greacă), texte pe teme experiențiale de larg interes;
- parafrazări – transcrieri în formă prozaică a unor texte poetice;
- *fabula* – scurte compuneri de tip povestire cu personaje animale;
- *narratio* – compoziții narative pe subiecte istorice, civile, ficționale;

- *sententia* – formulare cât mai concisă, de regulă, într-o singură propoziție, a unui adevăr de utilitate largă;
- *laus* – scriitură elogiativă, dar și opusul ei, *vituperatio* – scriitură de defăimare;
- *descriptio* – compunere de descriere detaliată a unei persoane sau a unui aspect particular;
- *thesis* – dezbateră scrisă în jurul unui subiect cu scopul de a-l defini sau a-l confirma.

Pentru a ajunge la abilitatea de a produce toate aceste tipuri de texte, organizate și aplicate gradual, era nevoie să fie cunoscută o zonă pluridimensională de referințe tematice (plecând, cu precădere, de la aspecte din viața cotidiană și ajungând la subiecte din viața politică, publică, culturală și la subiecte filosofice). Să mai observăm: punerea în pagină a oricărui argument să aibă în vedere armonizarea formei cu conținutul; să aplice, prin imitație, modele de comportament sintactic și semantic învățate din texte consacrate, pentru ca mai apoi să poată exersa tehnici mai complicate și mai productive, de prezentare și de organizare a discursului (necesare, de exemplu, în compunerea de tip *thesis*). Toate formatele textuale exploatau o viziune practică și cumulativă a lui *ars scribendi*. Să ne gândim că și compunerea de tip *vituperatio* necesita o practică temeinică a scriiturii argumentative. Cine s-ar mai preocupa să dea, astăzi, o formă scrisă unei astfel de alcătuirii? E preferată forma verbală, scurtă, pasageră, lipsită de argumente probatoare.

În panorama actuală a școlii românești, dimensiunea textuală este orientarea principală în practica scrierii. Vizitând programele de limba și literatura română de la clasa a III-a la clasa a XII-a distingem câteva tipuri de texte dominate de criteriul lingvistico-structural, în care aspectul practic (identificat în scopul, obiectivul discursului) este corelat cu cel organizatoric ce se referă fie la modalitățile de expunere (narațiune, descriere, dialog), fie la abordarea unui plan de idei, de obicei, preformatat și generalizat. În sinteză, exercițiul de scriere din școala de azi evidențiază realizarea a trei tipuri importante de texte:

- a. texte informative sub forma unor scurte eseuri analitice și/sau critice, construite pe expunere de informații, cu exemplificare ori demonstrație (de exemplu, eseu de argumentare, componentă a tipurilor de texte scrise, evaluate la sfârșitul clasei a VIII-a)
- b. texte persuasive, de forma textului publicitar și/sau editorial, comentariu, curriculum vitae, discurs politic etc. Acest tip de scriitură este redus, cu precădere, la comentariu aplicat unor fragmente sau opere literare și se exersează puțin, în clasa a IX-a, pe text publicitar, deloc pe text de conținut politic. Persuasiunea este subordonată unei succesiuni cumiți de idei și procedee artistice relevate de fragmentul de referință.
- c. texte expresiv – literare realizate prin narațiune și/sau descriere în care scopul de a cultiva expresivitatea pe tărâm literar este, aproape întru totul, abandonat în favoarea unei înregistrări disciplinate de tehnici artistice prezente într-un text literar studiat (este tipul de eseu structurat exersat în vederea susținerii examenului de limba și literatura română la bacalaureat). În mod ironic, ultimul paragraf din structura unui astfel de eseu trimite la exprimarea opiniei personale în legătură cu tema abordată. Așadar, la sfârșitul școlărității preuniversitare se propune elaborarea unui eseu în care candidatul „descarcă” toate referirile la tema indicată, iar profesorii-corectori se uimesc periodic și sistematic citind lucrări care seamănă între ele până la a se confunda, uitând că asemănarea nu este decât consecința naturală a unui lung exercițiu standardizat.

Plecând de la bogăția formală a practicilor antice și ajungând la dimensiunea textuală a celor actuale se poate începe desenarea curriculei scriiturii, adăugând și rezultatele cercetării din domeniu. Cercetarea care s-a ocupat de stabilirea etapelor procesuale în învățarea și elaborarea

unei scriituri recomandă: o etapă de pregătire și documentare, apoi o schițare/planificare a ideilor de propus în conținut, urmată de o etapă de revizuire în care se ordonează ideile în paragrafe și se controlează progresia tematică a acestora; urmează etapa finală, cea a redactării, incluzând aici și proiectare în paginăși controlul asupra corectitudinii lexicale și gramaticale. Parcurgerea acestor momente generează un proces coerent de scriere; în practică însă, i se impută necesitatea de a acorda prea mult timp pentru desfășurare și, pe cale de consecință, procesul este ocolit sau scurtat, dacă nu cumva, abandonat. Aici intră în joc influența internetului, acceptat ca resursă de informații necesare și utile pentru etapa de pregătire și documentare; în fapt, resursa este exploatată abuziv, fără discernământ, prin transferul de scrieri de-a gata, bune la toate. Școala actuală de toate gradele și categoriile de vârstă se confruntă cu această invazie de texte scrise preluate, invazie imposibil de controlat și, previzibil, de nestăvilit.

Rolul școlii în formarea și aplicarea cunoștințelor în domeniul curricular al scrierii se impune a fi repus în discuție, ținând cont de intervenția internetului. Și nu doar pentru a afla mijloace, tehnici, programe, în chip „declarativ”, utile (precum cel prescurtat numit, antiplagiat) și, în chip punitiv, sancționatorii. În mod revoluționar, așa spune, internetul a schimbat, a răsturnat raportul dintre teorie și practică. Tradiția școlii românești, a didacticii, în special, a consacrat un parcurs de învățare, un proces curricular de formare și consolidare de cunoștințe, privilegiind teoria și limitând practica la măsura de control, de verificare a teoriei. Între „a ști” și „a ști să faci”, internetul propune pe cel din urmă și doar dacă nu te descurci, poți apela la manualul de cunoștințe. În mod natural, copilul care abia începe să vorbească este susținut de ambientul în care există, în care interacționează și care-i consolidează, ulterior, prin repetate exerciții, achizițiile, exprimarea. Ajuns în sistemul educațional, copilul / elevul, interacționează cu lejeritate cu un program nou pe computer, intrând direct în joc, urmărind indicațiile, stabilind legăturile între faze, coroborând spontan datele, adică, practicând jocul, nu învățând manualul de sprijin pentru a se putea bucura de joc.

Întorcându-ne la scriitură ca abilitate și performanță în procesul de formare, stabilizare și gestionare a cunoștințelor, cred că topica internetului este mai apropiată de natural decât formatul tradițional. Exigențele care ar transforma și ar face curriculară scriitura ar trebui să fie: flexibilitatea, multimedialitatea și competențele transversale implicate aici.

Scriitura flexibilă este o practică ce traversează toate disciplinele și care se caracterizează prin realizarea de texte incluse într-un context, dar care pot fi extinse și experimentate și în alte contexte. O idee reflectată în diverse tipuri de texte ale pedagogiei antice era: orice discurs (scriere, text) este ancorat într-un context, dezvoltă un raționament care se adresează unui public / cititor avizat și folosește mijloace de exprimare adaptate la acel public. Putem scrie un scurt eseu de comentare, a unei poezii din creația lui Mihai Eminescu, spre exemplu, gândindu-l și imaginându-l, în același timp, ca material pentru lecția de literatură română sau pentru o revistă de literatură, ori pentru un cotidian care are o rubrică specializată. Ce ar distinge un eseu de acest tip care se citește publicului – colegi și profesor – de un eseu publicabil? Tonul și mapa de cunoștințe și convenții care reglează aspectele formale ale cele două propuneri. Curricula scrierii câștigă prin flexibilitate o capacitate extinsă de a putea opera, prin textul scris, într-o multitudine de domenii.

Scriitura multimedială se referă la practicarea scrisului la computer. Aspecte diferite de scrierea de mână pot îmbunătăți textul. Alegerea caracterului letric, așezarea în pagină, folosirea de titluri, subtitluri, note, sublinieri etc., adăugarea de imagini, desene, reproduceri, tabele, toate acestea conduc la o înfățișare vizuală spectaculară a produsului, aspect deja introdus și în scriitura de mână, din dorința de a fi cât mai convingătoare lucrarea.

Scriitura intertextuală, legată la origini de tradiția repetitivă, orală a lumii antice, comportă scrierea de texte, plecând de la alte texte. Orice lucrare își poate consolida argumentarea prin segmente preluate din alte texte (în regim de citare, se înțelege) sau prin reformulare a conținutului (în regim de coerență și fluență a ideilor și a forme de exprimare).

Aceste trei caracteristici ale scriiturii se revendică din necesitatea de a propune, în formă scrisă, vizibilă, exerciții care antrenează capacitatea și motivația de a cunoaște, de autoevaluare și evaluare. Pentru că cel care scrie, conștient sau nu, la început se află simultan în două roluri: cel de producător de scriere în care investește inteligența sa reflexivă și cel de evaluator care măsoară și interpretează diverși parametri, cu referire nu numai la conținut, ci și la obiectivele, instrumentele și publicul pentru care scrie. Și acest din urmă aspect al dublului rol al celui care scrie trebuie avut în vedere în proiectarea curriculei. Iar internetul nu face decât să evidențieze și să concretizeze nevoia unei practici a scriiturii mai apropiată de natura și procesualitatea cunoașterii, în general, și mai deschisă către finalitățile formative și educative ale școlii din zilele noastre și din viitor.

BIBLIOGRAPHY

Programe școlare de limba și literatura română

Burdick, A., Drucker, J., Lunenfeld, P., Presner, T., Schnapp, J., *Umanistica digitale*, Milano, Mondadori, 2014.

Negroponete, N., *Essere digitali*, Sperling & Kupfer, Milano, 1995.

Corno, Dario, *Scrivere, riscrivere*, Rubbettino, Genova, 1999.